

Με τον ρουν ορεινού ρεύματος στην Τσακωνιά

Η τελευταία εξόρμηση του Φ.Ο.Σ. Γ.Π.Α. (η 7^η κατά σειρά διαδρομή στη φύση του Συλλόγου μας) ήταν διαφορετική από τις άλλες. Και τούτο διότι ήταν η πρώτη στην Πελοπόννησο, αλλά και περιελάμβανε αυτή πορεία σε ορεινό ποτάμι και επίσκεψη σε μεσαιωνικό κάστρο. Η εκδρομή ήταν μονοήμερη, στις 9 Απριλίου 2016. Ο κατάλογος των συμμετεχόντων έκλεισε πολύ νωρίς, μόλις μερικές ώρες μετά την ανακοίνωση!

Η αναχώρηση έγινε αρκετά πρωί, το λεωφορείο γεμάτο από φοιτητές (αρκετοί ήρθαν για πρώτη φορά – και κάποιοι εκτός Γ.Π.Α.), μέλη Δ.Ε.Π. και άλλα μέλη της Ακαδημαϊκής κοινότητας. Προορισμός η περιοχή Κυνουρία της Αρκαδίας, γνωστή ως Τσακωνιά. Τόπος ιδιαίτερος, τραχύς, ορεινός, απρόσιτος, αλλά πολύ όμορφος. Το όνομα προέρχεται από τους ελεύθερους Λάκωνες, με διάλεκτο τα τσακόνικα, που ακόμα μιλιέται από αρκετούς, ντοπιολαλιά που περιέχει πολλά αρχαιοελληνικά (δωρικά) στοιχεία. Ο φοιτητής μας Μάνος Σαπουνάκης, προερχόμενος από τον τόπο αυτό, μας έδωσε πολλές σχετικές πληροφορίες. Στην διαδρομή του λεωφορείου, πλήθος ακόμη οι πληροφορίες από τον Πρύτανη και άλλους για τις καλλιέργειες και τις ιστορικές και άλλες τοποθεσίες που συναντούμε (Δερβενάκια, Νεμέα, Άργος, Μύλοι, Λέρνη, Αχλαδόκαμπος).

Το λεωφορείο αφήνει αριστερά το Παράλιο Άστρος, σύντομα ανηφορίζει τις πολλές στροφές έως την διασταύρωση, που δεξιά ο δρόμος οδηγεί στην Ορεινή Μελιγού και ευθεία προς το χωριό Πλάτανος. Μελικά χιλιόμετρα πριν το χωριό αυτό, αποβιβαζόμαστε στην αρχή μονοπατιού απ' όπου άρχισε η πορεία μας αντίθετα «με τον ρουν του ορεινού ρεύματος του Βρασιάτη», που γρήγορα συναντούμε. Το νερό αν και κυλάει με έντονο θόρυβο, μας επιτρέπει να το περνούμε πότε δεξιά πότε

αριστερά χωρίς να βρεχόμαστε' η άνοιξη φέτος πρώιμη και ο χειμώνας χωρίς πολλές βροχές και χιόνια. Σε μερικά σημεία βάθρες (μικρές λιμνούλες) με τα πεντακάθαρα νερά τους ομορφαίνουν την πορεία μας. Αριστερά μας η απότομη πλαγιά, κατάφυτη με

πέυκα και προς την κορυφή της με έλατα, ενώ δεξιά μας απότομα, κρημνώδη βράχια,

με μακία βλάστηση. Δεν πέρασε πολλή ώρα πορείας στο ποτάμι, όταν ψηλά και προς τα Δυτικά φάνηκε ένα τμήμα του καταρράκτη, που σε λίγο θα συναντούσαμε. Ο καταρράκτης αυτός, εντυπωσιακός, ψηλός, πολύ ψηλός, πανέμορφος, μας μάζεψε όλους στη βάση του, όπου σχηματίζεται βαθιά, γαλάζια, ήρεμη λίμνη, που περίμενε όλους να την αγγίζουμε, αλλά και τους πιο τολμηρούς και ανυπόμονους να κολυμπήσουν σε αυτή. Και δεν ήταν λίγοι αυτοί που το τόλμησαν, να κολυμπήσουν δηλαδή και να φτάσουν εκεί που το νερό πέφτει με θόρυβο και δύναμη, στα λειασμένα βράχια. Οι φωνές, τα γέλια, τα επιφωνήματα όλων μας έντυναν μαζί με το θόρυβο των νερών που έπεφταν από ψηλά και που βιαστικά έτρεχαν στα σμιλευμένα βράχια (προϊόν πανάρχαιας δράσης των), δημιουργώντας ένα ποικίλο, ζωντανό, αλλά συνάμα αρμονικό, ονειρικό σκηνικό. Η ώρα όμως περνούσε και με κόπο αναγκαστήκαμε να αφήσουμε το μέρος αυτό, πραγματικό νεραϊδότοπο και να φτάσουμε στο λεωφορείο. Λίγο πριν, η γεωλόγος Ειρήνη Τρικοίλη μας έδωσε πολύτιμες πληροφορίες για τους γεωλογικούς σχηματισμούς της περιοχής και το ρήγμα που βοήθησε στη δημιουργία του καταρράκτη.

Επιβιβαστήκαμε και σύντομα φτάσαμε στο χωριό Άγιος Ιωάννης και από εκεί, σε λίγα χιλιόμετρα, στο Ξηροκάμπι, οροπέδιο από όπου πηγάζει ο ποταμός που λίγο πριν είχαμε επισκεφτεί. Στο βάθος του οροπεδίου αυτού διακρίνουμε το λόφο, που στην κορυφή του βρίσκεται το περίφημο κάστρο της Ωριάς. Με το όνομα αυτό αναφέρονται πολλά Μεσαιωνικά κάστρα στην Ελλάδα, αλλά και εντός του ευρύτερου ελληνικού χώρου της Μικράς Ασίας.

Όλα όμως τα συνδέει ο μύθος που θέλει την βασιλοπούλα του κάστρου να πέφτει σε γκρεμό για να μην παραδοθεί στα χέρια των εχθρών (πειρατών, αγαρινών, τούρκων) που με δόλο το κυριεύσαν. Η εύσπλαχνη βασίλισσα παραπλανήθηκε, η πύλη άνοιξε αλλά... *«όσο να ανοίξει η πόρτα, χίλιοι εμπήκανε, κι όσο να μισανοίξει γέμισ' η αυλή, και όσο να καλοκλείσει η χώρα πάρθηκε»*.

Η ιστορία του κάστρου που βλέπουμε μπροστά μας δεν είναι απόλυτα γνωστή. Πάντως, όπως καταμαρτυρούν και τα πολλά κτίσματα μέσα και έξω από αυτό, είναι

φράγκικο. Κτίστηκε στα 1256 περίπου, από τον Φράγκο, 3ο πρίγκιπα του Μοριά, τον Γουλιέλμο Βιλλαρδουίνο, για να εξουσιάζει και φοβερίζει τους ανυπότακτους και πιστούς στον αυτοκράτορα του Βυζαντίου ορεσίβιους Τσάκωνες. Με την απόθεση των Φράγκων δυτικότερα, το κάστρο έπεσε σε ελληνικά χέρια και, με τις επιτυχίες του Ανδρόνικου Παλαιολόγου Ασάνη, αποτέλεσε τμήμα του Δεσποτάτου του Μυστρά. Το 1407 κατακτήθηκε από τους Ενετούς και ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Μανουήλ II αναγκάστηκε -προκειμένου να το πάρει πίσω- να δώσει στους Ενετούς μέρη που είχαν καταλάβει οι Βυζαντινοί στην περιοχή της Λαμίας. Το 1697 έπεσε στα χέρια των Τούρκων.

Κατευθυνθήκαμε προς τον λόφο του κάστρου, γοητευμένοι από το τοπίο ολάνθιστο, ομαλό, με ρυάκια, πολλά ρυάκια να το αυλακώνουν και πηγές, πολλές πηγές να τα τροφοδοτούν, φτάνουμε πολύ κοντά, στα πόδια του λοφίσκου όπου το κάστρο, εκεί όπου οι πλαγιές είναι απότομες και σε ένα σημείο διακρίνεται καθαρά ο κρημνώδης βράχος, που κατά τα πώς λένε οι ντόπιοι είναι εκείνος από τον οποίο κυλίστηκε μέσα σε ένα βαρέλι η Φραγκοπούλα βασίλισσα για να μην σκλαβωθεί. Είναι η Φράγκα με τις κοτσίδες του γνωστού λαϊκού τραγουδιού που χορεύεται ακόμη στην περιοχή αυτή.

Η συννεφιά που επικρατούσε, ο μύθος που πλανιόταν στην σκέψη μας και το αληθινά πανέμορφο και ήμερο τοπίο που μέσα του βρισκόμαστε, μας συνεπήρε

χαλαρώνοντας τις αισθήσεις μας από τις έντονες και ζωηρές σκηνές που λίγες ώρες πριν είχαμε βιώσει στον καταρράκτη.

Στην διαδρομή μας στο φαράγγι και στο ολάνθιστο οροπέδιο που οδηγεί στο κάστρο της Ωριάς παρατηρήσαμε πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Το ενδημικό είδος κέδρου *Juniperus drupacea*, ανεμώνες, κυκλάμινα, άγριες ορχιδέες *Orchis quadripuncata* καθώς και πλήθος αρθρόποδων όπως Scorpionida (σκορπιός), Chilopoda (σαρανταποδαρούσα) και Aranea (αράχνες), αλλά και αμφίβια και ερπετά όπως πράσινους φρύνους *Bufo viridis*, ελληνικούς βαλτοβάτραχους *Pelophylax kurtmuelleri*, την ελληνική σαύρα *Hellenolacerta graeca* (ενδημικό είδος της Πελοποννήσου) και την γουστέρα της Πελοποννήσου *Podarcis peloponnesiacus*.

Χρόνος για ανάβαση στον λόφο δεν υπήρχε, γυρίσαμε στο λεωφορείο, φτάσαμε στο χωριό Άγιος Ιωάννης όπου μετά το φαγητό, επιστρέψαμε αργά στην Αθήνα.

Με την εκδρομή αυτή δεν μπορέσαμε να εξερευνήσουμε παρά μόνο ένα μικρό μέρος της ομορφιάς που κρύβει η Τσακωνιά με τα πανέμορφα χωριά της (Καστάνιτσα, Πλάτανος, Μελιγού, Πραστός) και τα πολλά άλλα φαράγγια και καταρράκτες που σχηματίζονται από άλλα ορεινά ποτάμια που κατεβαίνουν από τις κατάφυτες πλαγιές του Πάρνωνα.

Επιμέλεια κειμένου
Ομότιμος Καθηγητής Ν.Γ. Εμμανουήλ
Δρ Ε.Ν. Πάνου

Φωτογραφίες

Αγαλόπουλος Νίκος, Αρκουμανέα Κέλλυ, Καψοκεφάλου Μαρία, Μουτσοπούλου Ιόλη, Μπάρδα Μυρτά, Χρυσή Μπέλτσου, Πάνου Ελένη, Παπαλέξη Κατερίνα, Φαμπρικατζής Άλκης.

Απόλαυση δροσιάς στη βάση του καταρράκτη του Βρασιάτη

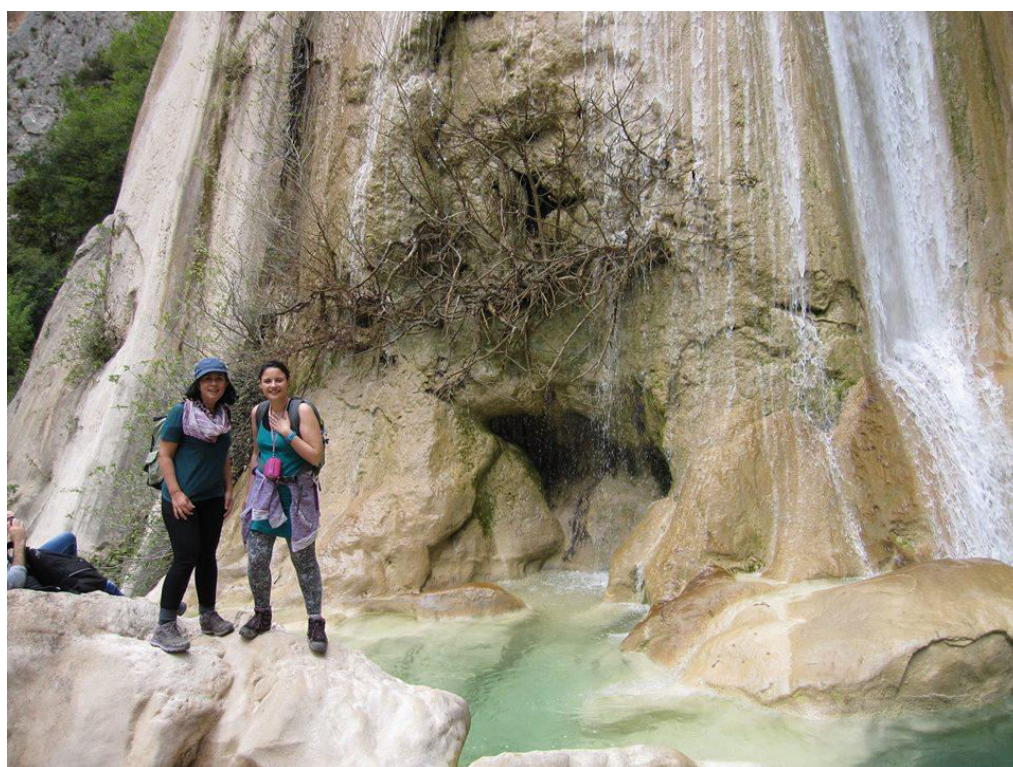
Η ομάδα του Φ.Ο.Σ. Γ.Π.Α. στον καταρράκτη του φαραγγιού της Ζαρμπάνιτσας (Βρασιάτη)

Εμπρακτη η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια στον Φ.Ο.Σ. Γ.Π.Α.

Ο Πρόεδρος και η Αντιπρόεδρος του Γ.Π.Α. μακριά από την ένταση της μέριμνας του Πανεπιστημίου

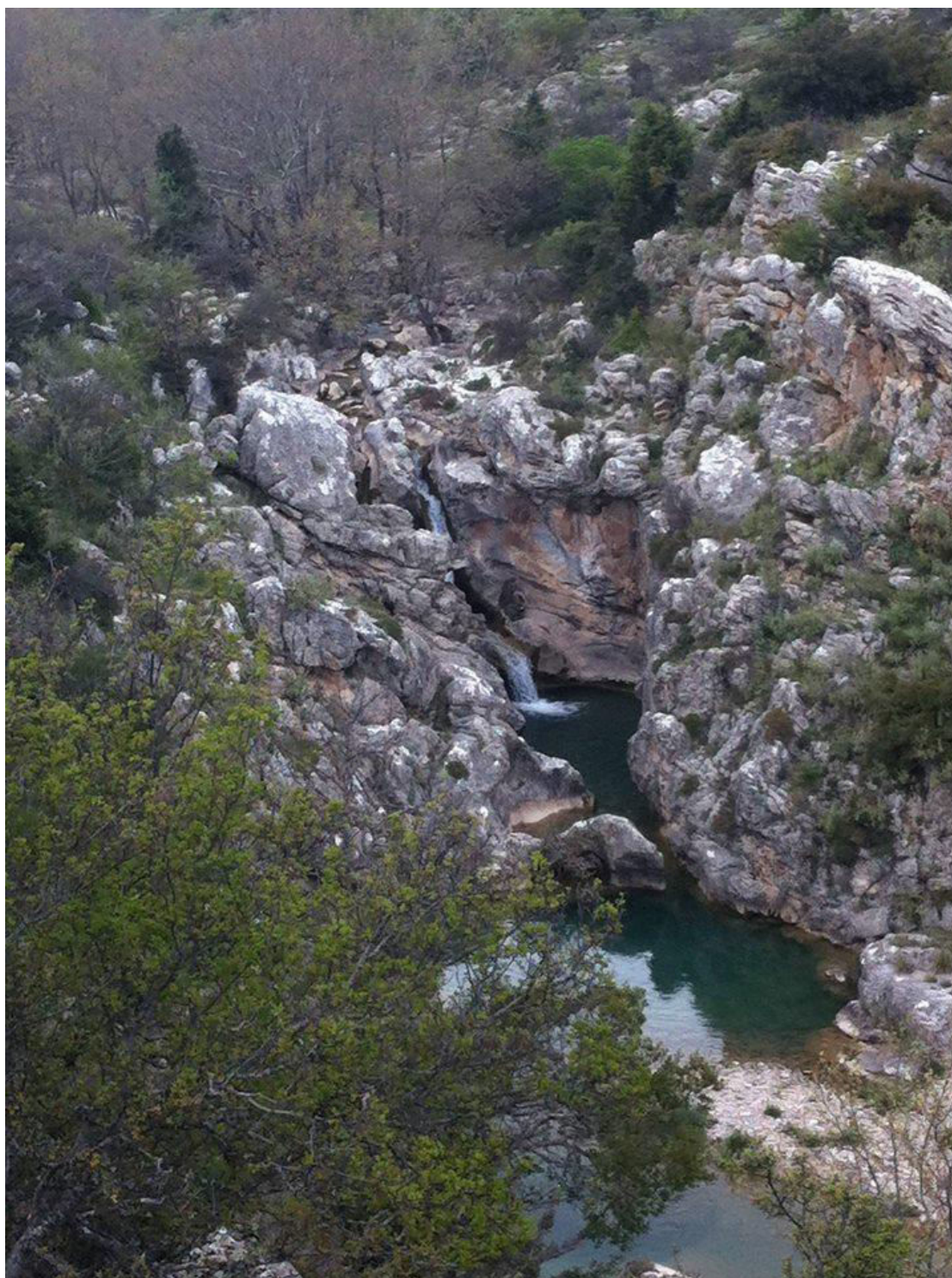

Απολαμβάνοντας την κρυμμένη ομορφιά του φαραγγιού

Απολαμβάνοντας την κρυμμένη ομορφιά του φαραγγιού

Μία από τις μεγάλες πηγές στο Ξηροκάμπι

Ο λόφος με το κάστρο της Ωριάς στην κορυφή

Ξηροκάμπι. Προς το κάστρο της Ωριάς. Διακρίνεται το ενδημικό είδος κέδρου Juniperus drupacea

Ανάπαυση στο ολάνθιστο Ξηροκάμπι

Ξηροκάμπι. Προς το κάστρο της Ωριάς

Ολάνθιστο το Ξηροκάμπι προς το κάστρο της Ωριάς

Ξηροκάμπι. Προς το κάστρο της Ωριάς

Ο Φ.Ο.Σ. στο Ξηροκάμπι. Στο βάθος η απότομη πλευρά του λόφου του κάστρου της Ωριάς

ΚΑΙ ΚΑΤΙ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΩΡΙΑΣ *

Το όνομα Ωριά ή Ωργιά σύμφωνα με τις ελληνικές παραδόσεις και τα δημοτικά τραγούδια σημαίνει αφενός μεν ηρωίδα αφετέρου ως παράγωγο όνομα ωραίας (γυναίκας), ωριάς.

Κατά τον επικρατέστερο τύπο των δημοτικών τραγουδιών, η Ωριά φέρεται άλλοτε ως Βασίλισσα και άλλοτε ως Πριγκίπισσα κάστρου, που πολιορκούμενη από Τούρκους ή Σαρακηνούς υπεραμύνθηκε για πολλά χρόνια μέχρις ότου κάποιος από τους πολιορκητές κατάφερε να εισέλθει στο κάστρο. Μάλιστα λέγεται πως αυτός ήταν από ελληνίδα μάνα, ο οποίος μηχανεύτηκε το εξής (επικρατέστερο) τέχνασμα, προκειμένου να πετύχει την κατάληψη του απόρθητου κάστρου: Μεταμφιέστηκε σε γυναίκα εγκυμονούσα, (ή κατ' άλλες παραλλαγές σε μοναχό) και φθάνοντας στην πύλη του κάστρου ικέτευε ν' ανοίξουν για να γεννήσει (ή να ξεκουραστεί από την ασκητεία ή για καταφυγή μεταξύ των ομοθρήσκων του).

Έτσι παραπεισθείσα η ευσπλαχνική Βασίλισσα (ή Πριγκίπισσα) διέταξε ν' ανοίξει η πύλη για να εισέλθει ο ικέτης, αλλά "όσο ν' ανοίξει η πόρτα, χίλιοι εμπήκαν, κι όσο να μισανοίξει γέμισ' η αυλή, κι όσο να καλοκλείσει η Χώρα πάρθηκε".

Διάφορες στιχουργικές παραλλαγές :

Σαν της Ωριάς το κάστρο, κάστρο δεν ειδά,
τέτοιο κάστρο δεν ειδά, Φράγκα με τα ρεμπατιά
Που 'χει ασημένιες πόρτες κι αργυρά κλειδιά,
μ' αργυρά κλειδιά, τέτοιο κάστρο δεν ειδά.
Τούρκοι το πολεμούσαν χρόνους δώδεκα,
χρόνους μήνους δεκατρείς, συ το νου μου τον κρατείς.

Όλα τα κάστρα τα 'δα κι όλα τα 'δειρα¹ (τα είδα, τα γύρισα)
βρ' αμάν αμάν αμάν κι όλα τα 'δειρα
κι όλα τα 'δει- τα 'δειρα, Φραγκοπούλα και Ρωμιά.
Σαν της Ωριάς το κάστρο, κάστρο δεν είδα
Φράγκα με τα ρεπαντιά² (είδος ρούχου)
να 'χει ασημένιες πόρτες κι αργυρά κλειδιά,
Φραγκοπούλα και Ρωμιά.
Τούρκοι το πολεμούσαν χρόνους δώδεκα,
χρόνους μήνες δεκατρείς, συ το νου μου τον κρατείς.
Μα 'νας κοντός Τουρκάκος και γενίτσαρος,
τουρκεμένος χριστιανός,
το μαξιλάρι εζώστη και γκαστρώθηκε,
στο κάστρο φανερώθηκε.
Στην πόρτα πάει και στέκει και παρακαλεί,
συ το νου μου τον κρατείς.
Ανοίξτε μου της δόλιας και της ορφανής,
Φραγκοπούλα μου να ζεις.
Γιατ' είμαι γκαστρωμένη και στο μήνα μου
που να 'χετε το κρίμα μου.
Κι ώσπου ν' ανοίξ' η πόρτα, χίλιοι εμπήκανε,
χίλιοι, χίλιοι εμπήκανε, το κάστρο το πατήσανε

Όσα κάστρα κι αν είδα κι όσα λόγιασα
σαν της Ωριάς το κάστρο δεν ελόγιασα.
Σαράντα πύργους έχει όλο μάλαγμα
κι άλλους σαράντα πέντε για τον πόλεμο.
Τούρκος το πολεμάει χρόνους δώδεκα
και δεν μπορεί να το πατήσει.
Ένας κακός Τουρκάκος ένας Κόνιαρος
πάγει στο βασιλέα και τον προσκυνά:
-Αφέντη βασιλέα, τ' ειν' το τάγμα σου;
-Χίλια φλωριά σε δίνω κι άλογο καλό
και δυό σπαθιά 'σημένια για τον πόλεμο
-Ουδέ τ' άσπρα σου θέλω ουδέ τα σπαθιά
μόνε την κόρη θέλω που 'ναι στα γυαλιά.
-Ωσάν το κάστρο πάρεις, χάρισμά σου αυτή.
Καλογεράκι εγίνη, ράσα φόρεσε
πάγει στην πόρτα, κλαίει πέφτει και προσκυνάει

κλαίει και γονατίζει και παρακαλάει:

-Άνοιξε την πόρτα, την πόρτα της Ωριάς
πόρτα της μαυρομάτας της βασίλισσας
-Συ εισ' ένας Τουρκάκος, ένας Κόνιαρος
φεύγα και σε σκοτώνουν, φεύγα σε κρεμνούν.

-Μα το σταυρόν, κυρά μου, μα την Παναγιάν
ουδέ Τουρκάκος είμαι ουδέ Κόνιαρος
είμαι καλογεράκης απ' ασκηταριό
της πείνας αποθένω και λυπήσου με.

-Για δώτε του ψωμάκι κι άμε στο καλό
-Κυρά, στην εκκλησίαν να προσευχηθώ
Άνοιξε την πόρτα, την πόρτα της Ωριάς
Πόρτα της μαυρομάτας της βασίλισσας.

-Για ρίξετε τους γάντζους να τονε πάρετε
-Τα ράσα μ' είναι σάπια και ξεσκίζονται.
Για ρίξετε το σάκο να τονε πάρετε
Αχ! Μη κυρά μ' το σάκο κι αντραλίζομαι.

Η πόρτα μισανοίγει, γέμισ' η αυλή
Άλλοι στ' άσπρα χυθήκαν κι άλλοι στα φλωριά
κι αυτός μέσα στην κόρη, που 'ναι στα γυαλιά
κι η κόρη σαν τον είδε, έπεσε στο γιαλό.

Σαν το κάστρο της Ωριάς το κάστρο, κάστρο δεν είδα
Τούρκοι το πολεμούσαν χρόνους δώδεκα
Το κάστρο δεν πατιέται δίχως προδοσιά
Το μαξιλάρι ζώθει και γκαστρώνεται...

* Ευχαριστούμε την φοιτήτριά μας Κατερίνα Θεοδωρή για τη συνεισφορά της.